

Interreg

Latvija-Lietuva

Eiropas Reģionālās attīstības fonds

EIROPAS SAVIENĪBA

*LLI-483 «Unikālo ģeoloģisko un ģeomorfoloģisko dabas vērtību izmantošana zaļā izzinošā tūrisma attīstībā»/ GEOTOUR
Apmācības tūrisma gidiem “Dabas tūrisms Zemgalē - ģeoloģiskie un ģeomorfoloģiskie objekti”*

“Kas ir ģeoloģija un ģeomorfoloģija?

**Latvijas ģeoloģisko un ģeomorfoloģisko dabas pieminekļu veidi, specifika, izcelsme un nozīme.
Latvijas TOP ģeovietas.”**

*Vides eksperts **Gatis Pāvils***

25.07.2022.

Par ko mēs šodien runāsim?

1. Terminu
2. Kas ir ģeovieta un kas nosaka tās vērtību?
3. Zemgales reģionā esošo ģeovietu veidi
4. Ģeovietu apmeklējuma ētika

Katrā slaidā būs redzama kāda Zemgales reģiona ģeovieta – **uzminiet, kas tā par vietu!**

Dolomīta atsegumi Bauskā pie Mūsas

Termini

Ģeoloģija (zemes zinātnes): zinātne par Zemes (arī citu debess ķermeņu) vēsturi un procesiem, kuri turpina veidot Zemi.

Atšķirība no **ģeogrāfijas**: ģeogrāfija ir drīzāk aprakstoša zinātne par Zemes virsmas iedalījumu, Zemes un cilvēka mijiedarbību.

Ģeomorfoloģija: pēta Zemes virsmas formas un procesus, kuri tās radījuši. Daļa no ģeoloģijas, vienlaikus arī daļa no ģeogrāfijas.

Radžu akmens Brodu karjerā, Jēkabpils

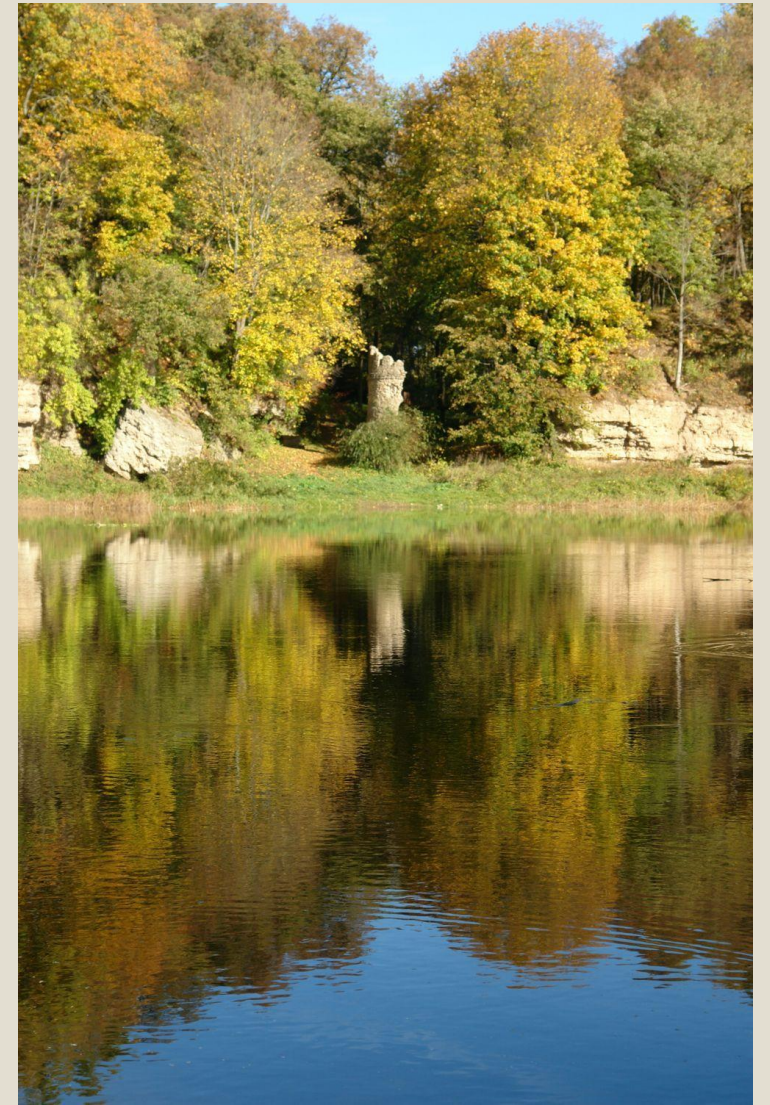
Ģeovietas

Ģeovieta (*geosite*): vieta, kur pastāvīgi atrodas ģeoloģiskā ziņā interesants objekts.

Aizsargājamais ģeoloģiskais un ģeomorfoloģiskais dabas piemineklis: Latvijas valsts aizsardzībā esoša ģeovieta. (179 + visi akmeņi, kuru tilpums pārsniedz 10 m³). *MK noteikumi Nr. 175.*

ZPR teritorijā: 12 šādi objekti + akmeņi.

Ģeoparks: plašāka teritorija, kurā tiek aizsargāts ģeoloģiskā ziņā interesants dabas mantojums. Baltijas valstīs tādu formāli nav. Salīdzināms ir Biržu reģionālais parks (Lietuva).

Jumpravas dolomīta atsegums pie Lielupes

Kas ir interesants ģeoloģisks objekts?

1. **Zinātnei nozīmīgs** (piem. Klūnu atsegums pie Skujaines: vienīgā pieejamā Tērvetes un Sņiķeres svītu kontakta vieta).
2. **Vizuāli izteiksmīgs** (piem. Jumpravas dolomīta atsegums pie Lielupes).
3. **Rets** (Zemgalei netipiska un līdz ar to īpaša ir Radžupes ala).
4. **Vēsturiski nozīmīgs** (Kraukļa akmens)

Māla krauja, Tērvete

Ģeovietu veidi Zemgales reģionā

1. Ūdenskritumi
2. Alas
3. Dižakmeņi
4. Klintis un kraujas
5. Avoti
6. Karsta ieplakas un sausgultnes
7. Citi ģeomorfoloģiskie veidojumi

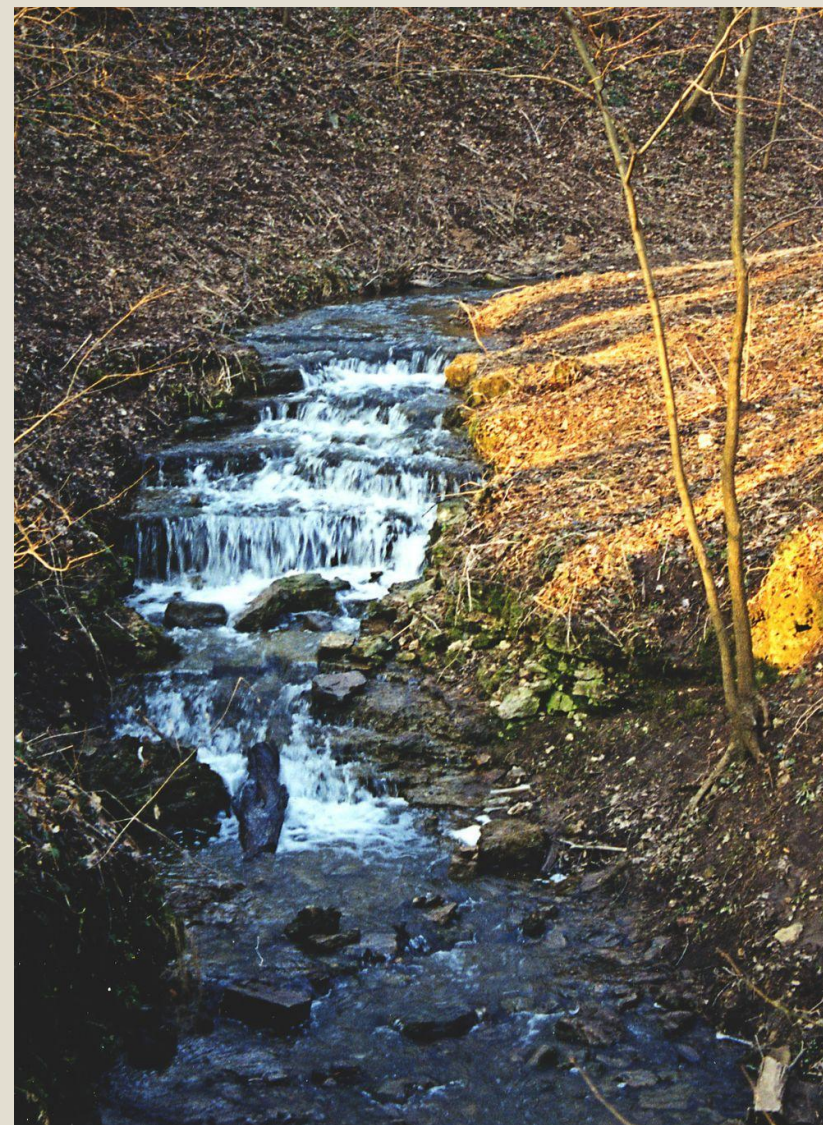

Rogāļu dižakmens, Kūku pagasts

Ūdenskritumi

Ūdensteces kritums lejup, pāri dabiskam iežu atsegumam.

Zemgales reģionā: tikai daži, taču vairāk, kā Latgalē (0) vai Lietuvā (1).

Ūdenskritums Jumpravmuižas parkā

Alas

Iežos dabiski veidojies tukšums, kurā var iekļūt cilvēks. Latvijā ala = vismaz 3 m gara (neoficiāli).

Zemgales reģionā ir potenciāls atrast jaunas alas karsta reģionos!

Radžupes ala

Dižakmeņi

Latvijai specifisks ģeovietas veids: lieli ledāja pārvietoti akmens blūķi.

Tradicionāli vienā no asīm garums pārsniedz 3 m.

Aizsargājams: tilpums pārsniedz 10 m³.

Bieži ir kultūrvēsturiska vērtība.

Zemes darbos var atrast jaunus.

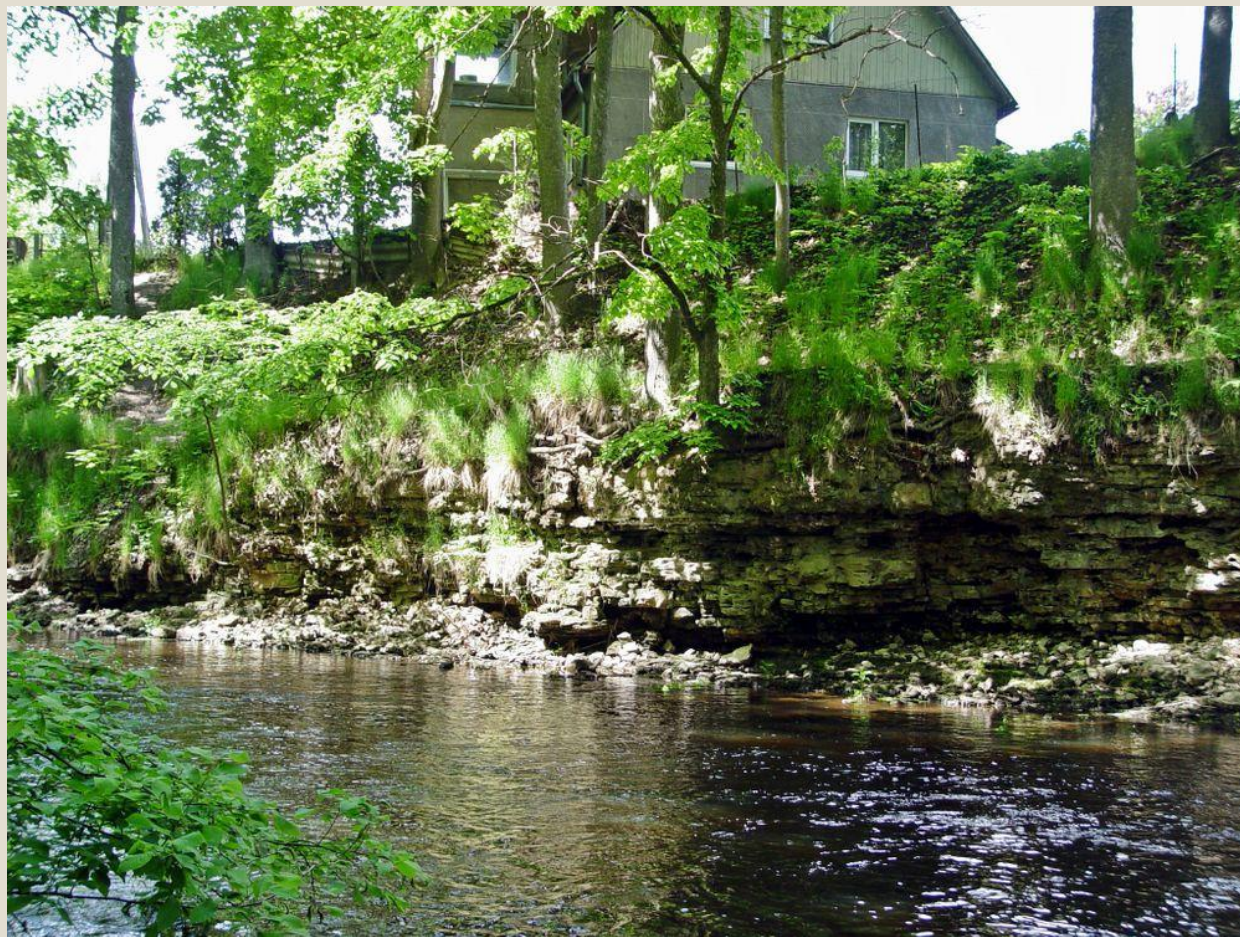
Vaiķu dižakmens, Vīpes pagasts

Klintis un kraujas

Dabisks pamatiežu atsegums.
Parasti vertikāls (klintis) vai ļoti
stāvs (kraujas).

Zemgales reģionā iespaidīgākās
klintis: Daugavas un Lielupes
krastos, taču klintis ir arī citur
(*Vilce, Mūsa, Mēmele, Iecava,
Radžupe* utt.)

Dolomīta atsegumi Iecavas parkā

Avoti

Vieta, kur no pazemes dabiski izplūst ūdens straume. Avoti ir ģeovietas tad, ja:

- Izplūst liels ūdens daudzums (*Vecmelderu avoti*)
- Avota ūdenim ir neparasts ķīmiskais sastāvs (*Ellītes sēravots*) vai temperatūra (Latvijā tādu nav)

Bieži arī kultūrvēsturiska vērtība.

Bārbeles sēravots

Karsta ieplakas, sausgultnes

Karsta procesu (t.i. iežu izšķīšanas rezultātā) veidojušās ieplakas, tajā skaitā upju pazemes posmi.

Zemgales reģionā atrodas Latvijas mērogam izteismīgas ģeovietas pie Daugavas un pie Mēmeles pirms Skaistkalnes.

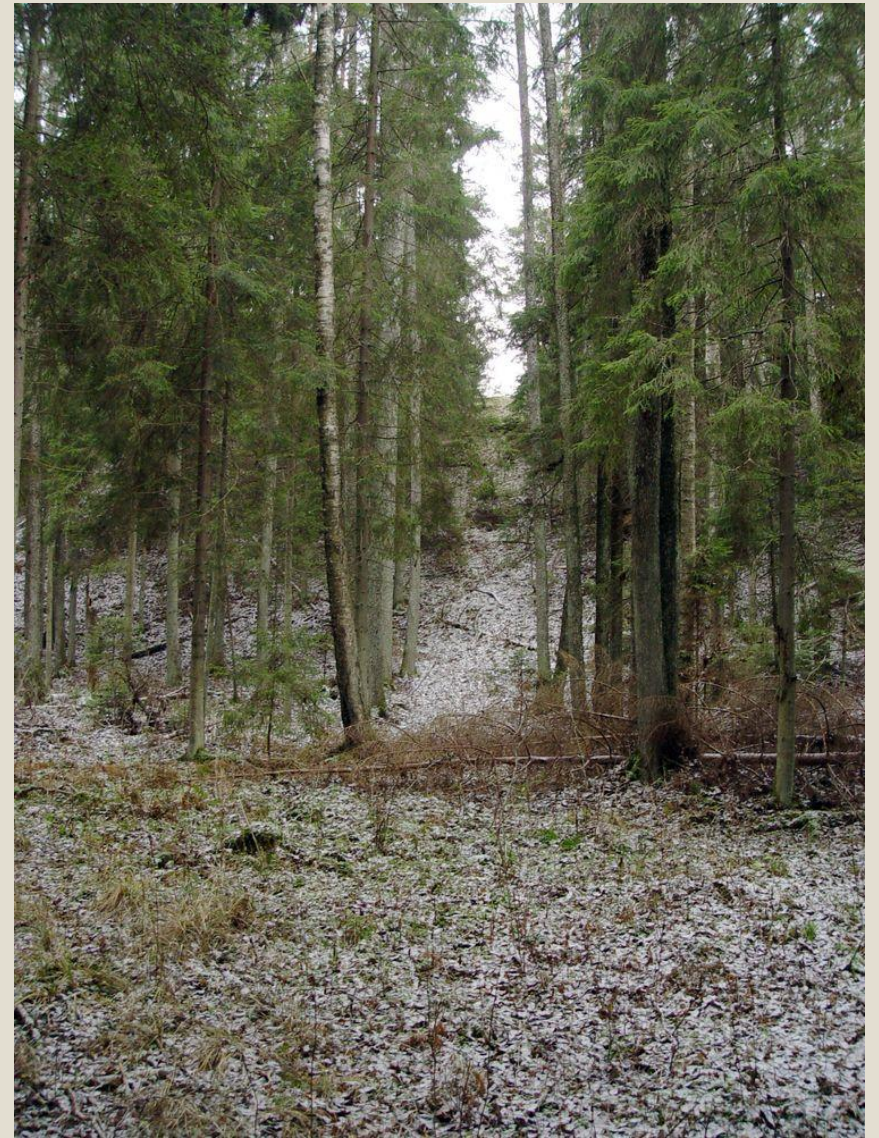
Korkuļu pazemes upe

Citi ģeomorfoloģiskie veidojumi

Citas ģeovietas, kuras neietilpst agrāk uzskaitītajos vietu veidos.

Zemgales reģionā atrodas vairāki interesanti ledāja, eolie un seno jūras krastu veidojumi.

Krāču kalni, Valgundes pagasts

Ģeoloģija ārpus ģeovietām

- Ģeoloģijas un ģeomorfoloģijas zinātnes vēstures pieminekļi (*Strūves ģeodēziskā loka punkti*).
- Būvēs izmantotie derīgie izrakteņi (*Mežotnes māla ķieģeļu būves, Akmenscūciņu karjera dolomīts*)

Iecavas kultūras nams

Ģeovietu apmeklējuma ētika

- **Vērtību saglabāšana.** Jāatsakās no masu tūrisma, ja nav nodrošināta tāda infrastruktūra, kas pasargātu dabas un kultūras vērtības.
- **Drošība.** Ir jābūt pārliecībai, ka apmeklējuma laikā neviens necietīs.
- **Īpašumtiesību ievērošana.** Apmeklējums iespējams, saskaņojot to ar zemes īpašniekiem.
- **Pareiza informācija.** «Nē» ezotērikai, «jā» precīzai ģeoloģiskajai informācijai.

«Slepeno vietu» dilemma (*X-alu piemērs*)

*Sēlpils viduslaiku pils drupas virs
dolomīta klintīm*

Paldies par uzmanību!

Zemgales reģionā ir **vairāk, nekā 100** interesantas ģeovietas, kuras būtu interesantas jebkuram!

Dolomīta kāple Daugavā pie Kaupres pilskalna, Jēkabpils